

**Национальная квалификационная рамка (НКР) и
Государственные образовательные стандарты для
приобретения профессиональных квалификаций (ДОС)
Республики Болгарии**

**Пенка Николова,
Национальный эксперт Профессионального
образования и обучения (ПОО) при Центре Развития
Человеческих Ресурсов
17. 08. 2022 г.**

Нормативные документы в системе ПОО

- Закон о профессиональном образовании и обучении (ЗПОО)
- Закон о дошкольном и школьном образовании (ЗУПО)
- Закон о высшем образовании (ВО)
- Закон о содействии занятости (ЕРА)
- Закон о признании профессиональной квалификации
- Рамочные программы для студентов и лиц старше 16 лет.
- Список профессий профессионального образования и обучения (ПОО)
- Положение о приобретении квалификации по профессиям - ДОС, опубликованное в СГ
- Приказ № 2 о подтверждении профессиональных знаний, навыков и компетенций
- Приказ № 1 от 8 сентября 2015 г. «Об условиях проведения обучения на производстве»
- Национальные экзаменационные программы для получения квалификаций по профессиям

ВНЕДРЕНИЕ ЕВРОПЕЙСКИХ ИНСТРУМЕНТОВ В ПОО НА НАЦИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ

- ✓ **EQF/NQR/** – Европейская/Национальная рамка квалификаций для обучения на протяжении всей жизни – Решение ЕС от 2012 г.; ДОС,
- ✓ **ECVET** - Европейская система перевода зачетных единиц ПОО - Закон о профессиональном образовании и обучении (ПОО);
- ✓ **ECTS** – Европейская система накопления и перевода кредитов в высшем образовании – Закон о высшем образовании;
- ✓ **EQAVET** - Европейская эталонная система обеспечения качества в ПОО - ПОО;
- ✓ Подтверждение неофициально приобретенных профессиональных знаний, навыков и компетенций - ЗПОО, ЗПУО, Постановление;
- ✓ Профессиональная ориентация и развитие карьеры - профессиональное обучение;
- ✓ **EUROPASS** - ЗПОО;
- ✓ **ESCO** – НКПД, 2011.

ЕКР е обща европейска референтна рамка, създадена с цел осигуряване на обща европейска основа (отправна точка) за съпоставяне на отделните квалификационни нива от националните квалификационни системи.

Функции:

- ЕКР допринася за подобряване на прозрачността и разбираемостта на квалификациите в Европа
- подпомага мобилността на учащите и на работещите и улеснява признаването на квалификации
- стимулира осигуряването на качеството на обучението, валидирането и признаването на неформално и самостоятелно учене
- Подпомага разработването на **национални квалификационни рамки**

Европейската квалификационна рамка
за учене през целия живот (ЕКР)

Национална квалификационна рамка (НКР) на Република България

НКР принят Постановлением Совета Министров №96 от 02.02.2012г. - <https://www.navet.government.bg/bg/evropejskata-kvalifikatsionna-ramka/>

Уровни по ЕКР	Нива по НКР
-	Уровень 0 – Подготовительный уровень; Дошкольное образование
Уровень 1	Уровень 1 – Начальный этап начального образования
Уровень 2	Уровень 2 – Основное образование; Первая степень профессиональной квалификации
Уровень 3	Уровень 3 – Вторая степень профессиональной квалификации
Уровень 4	Уровень 4 – Среднее образование; Третья степень профессиональной квалификации
Уровень 5	Уровень 5 – Четвертая степень профессиональной квалификации
Уровень 6	Уровень 6А – Высшее образование: образовательно-квалификационная степень „Профессиональный бакалавр“
	Уровень 6Б – Высшее образование: образовательно-квалификационная степень „бакалавр“
Уровень 7	Уровень 7 – Высшее образование: образовательно-квалификационная степень „магистр“
Уровень 8	Уровень 8 – Высшее образование: образовательна и научна степен „доктор“

Структура НКР

Ниво на Европейската квалификационна рамка (ЕКР)	Ниво на Националната квалификационна рамка (НКР)	Знания – определят се като теоретични и/или фактологически	Умения – описват се като познавателни (включващи използване на логическо, интуитивно и творческо мислене) и практически (включващи сръчност и използване на методи, материали, уреди и инструменти)	КОМПЕТЕНТНОСТИ – лични и професионални описват се с оглед на степента на поемане на отговорност и самостоятелност			
				Самостоятелност и отговорност	Компетентност и за учене	Комуникативни и социални компетентности	Професионални компетентности
Ниво на Квалификационната рамка на Европейското пространство за висше образование (КРЕПВО)							
Ниво по ISCED							

Уровни по НКР

НКР НИВО 0
ПОДГОТВИТЕЛНО НИВО ПРЕДУЧИЛИЩНО
ОБРАЗОВАНИЕ

НКР НИВО 1
ОБЩО ОБРАЗОВАНИЕ НАЧАЛЕН ЕТАП НА
ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

НКР НИВО 2
ОБЩО ОБРАЗОВАНИЕ ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ
I СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

НКР НИВО 3
II СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

НКР НИВО 4
СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ
ОБЩО ОБРАЗОВАНИЕ
III СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

НКР НИВО 5
IV СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

НКР НИВО 6
ПОДНИВО
6А
ПРОФЕСИОНАЛЕН БАКАЛАВЪР
180 кредита по ECTS

ПОДНИВО
6Б
БАКАЛАВЪР
240 кредита по ECTS

НКР НИВО 7

Магистър

$\frac{3}{4}$ Магистър след „професионален бакалавър по..” от
същото професионално направление
(120 кредита по ECTS)

$\frac{3}{4}$ Магистър след бакалавър по същата специалност (60
кредита по ECTS)

$\frac{3}{4}$ Магистър след бакалавър по друга специалност (120
кредита
по ECTS)

$\frac{3}{4}$ Магистър по специалности, за които се предвижда
обучение само в тази степен (300 кредита по ECTS)

НИВО 8
ДОКТОР
без кредити по ECTS

Пример:

ЕКР Ниво 2	НКР Ниво 2	Знания	УМЕНИЯ	КОМПЕТЕНТНОСТИ			
				Самостоятелност и отговорност	Компетентност и за учене	Комуникативни и социални компетентности	Професионални компетентности
	<p>ОБЩО ОБРАЗОВАНИЕ – ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ</p> <p>/</p> <p>І СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • притежава основни факто-логични знания в определена сфера на обучение • познава начини за извличане, подбор и използване на несложна информация • притежава основни познания за жизненоважни социални сфери (семейство, училище, работна среда, малка общност и др.) 	<ul style="list-style-type: none"> • притежава основни познавателни и практически умения, необходими за изпълнение на прости задачи, за решаване на рутинни проблеми и за извършване на рутинни дейности • използва ограничен набор от умения при изпълнението на по-сложни задачи в познати условия • установява прости взаимовръзки по зададени критерии в 	<ul style="list-style-type: none"> • работи с известна степен на самостоятелност при познати условия като носи отговорност за изпълнение на поставената задача • работи при нови условия по писмени или устни указания на контролиращия изпълнението на задачата • познава възможностите и рисковете при самостоятелно 	<ul style="list-style-type: none"> • ориентира се във възможностите за продължаване на образованието и обучението си • оценява необходимостта от повишаване на някои от ключовите компетентности (майчин език, математика, компютри) 	<ul style="list-style-type: none"> • работи в група, приема и изразява мнение и/или критика • ориентира се правилно и действа адекватно спрямо зададена ситуация • обменя информация в устна и писмена форма • общува успешно в разнообразна социална и културна среда • извършва 	<ul style="list-style-type: none"> • извършва рутинни дейности при неизменящи се условия

Пример:

ЕКР Ниво 4	НКР Ниво 4	Знания	Умения	КОМПЕТЕНТНОСТИ			
				Самостоятелност и отговорност	Компетентност и за учене	Комуникативни и социални компетентности	Професионални компетентности
	СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ	<ul style="list-style-type: none"> • притежава задълбочени фактологични и теоретични знания в широк контекст в сферите на обучение или работа 	<ul style="list-style-type: none"> • притежава широк набор от познавателни и практически умения за решаване на сложни задачи 	<ul style="list-style-type: none"> • проявява инициативност и способност да си поставя цели, да планира и обосновава действията си и да поема отговорност за тях 	<ul style="list-style-type: none"> • може да взема решения относно своето образование и бъдещо кариерно развитие въз основа на самооценка на компетентностите / квалификацията си 	<ul style="list-style-type: none"> • работи конструктивно и в разнородни групи/екипи • общува на първи и втори чужд език 	<ul style="list-style-type: none"> • извършва дейности с комплексен характер при изменящи се условия, както и поемане на отговорности за работата на други лица
	ОБЩО ОБРАЗОВАНИЕ / III СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ	<ul style="list-style-type: none"> • познава начини на обработка и използване на сложна информация • прави устни и писмени изложени 	<ul style="list-style-type: none"> • проявява творческо мислене и прилага алтернативни методи и начини на действие в позната и/или непозната ситуация и среда 	<ul style="list-style-type: none"> • поема отговорност при наблюдение или ръководство на обичайната работа на други 	<ul style="list-style-type: none"> • ориентира се във възможностите за продължаване на 	<ul style="list-style-type: none"> • осъществява ефективни комуникации с колеги на различни позиции в йерархията на предприятието; 	

ЗАЯВЛЕНИЕ

НАЦИОНАЛЬНАЯ РАМКА КВАЛИФИКАЦИЙ

В РАЗРАБОТКЕ И ОБНОВЛЕНИЯХ

ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ СТАНДАРТЫ (ДОС)

ПОЛУЧИТЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНУЮ КВАЛИФИКАЦИЮ СППОО

Национална квалификационна рамка (НКР) на Република България

НКР е приета с Решение № 96 на Министерския съвет от
02.02.2012 г. - <https://www.navet.government.bg/bg/evropejskata-kvalifikatsionna-ramka/>

Ниво по ЕКР	Ниво по НКР
-	Ниво 0 – Подготвително ниво; Предучилищно образование
Ниво 1	Ниво 1 – Начален етап на основното образование
Ниво 2	Ниво 2 – Основно образование; Първа степен на професионална квалификация
Ниво 3	Ниво 3 – Втора степен на професионална квалификация
Ниво 4	Ниво 4 – Средно образование; Трета степен на професионална квалификация
Ниво 5	Ниво 5 – Четвърта степен на професионална квалификация
Ниво 6	Ниво 6А – Висше образование: образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър“ Ниво 6Б – Висше образование: образователно-квалификационна степен „бакалавър“
Ниво 7	Ниво 7 – Висше образование: образователно-квалификационна степен „магистър“
Ниво 8	Ниво 8 – Висше образование: образователна и научна степен „доктор“

Перечень профессий для профессионального образования и обучения

Структурные элементы

Профессиональная область

Профессиональная область

Профессиональное направление

Профессиональное направление

Профессиональное направление

профес
ия

профес
ия

профес
ия

профес
ия

профес
ия

Специальность:

-
-
-

Специальность:

-
-
-

Специальность:

-
-
-

СПИСЪК НА ПРОФЕСИИТЕ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

Утвърден със Заповед № РД 09-413/12.05.2003 г., изм. и доп. със Заповед №РД 09-04/08.01.2004 г., Заповед №РД 09-34/22.01.2004 г., Заповед №РД 09-255/09.04.2004 г., Заповед № РД 09 – 274 / 18. 02. 2005 г., Заповед № РД 09-1690/29.09.2006 г., Заповед № РД 09-828/29.06.2007 г., Заповед № РД 09-1891/30.11.2007 г., Заповед № РД 09-298/19.02.2009 г., Заповед № РД 09-1803/29.10.2009 г., Заповед № РД 09-621/18.05.2010 г., Заповед № РД 09-1728/01.12.2010 г., Заповед № РД 09-748/13.06.2011 г., Заповед № РД 09-1805/09.12.2011 г., Заповед № РД 09-638/23.05.2012 г., Заповед № РД 09-59/21.01.2013 г., Заповед № РД 09-182/25.02.2013 г., Заповед № РД 09-74/20.01.2014 г., Заповед № РД 09-1833/11.12.2015 г., Заповед № РД 09-1035/29.07.2016 г., Заповед № РД 09-1984/12.12.2016 г., Заповед № РД 09-1851/27.03.2017 г., Заповед № РД 09 – 5862 от 14.12.2017 г. и Заповед № РД 09-296 от 19.02.2018 г.

ОБЛАСТ НА ОБРАЗОВАНИЕ

	Професионално направление	Наименование на професията	Наименование на специалността	Степен на професионална квалификация				Препоръчителни длъжности и единични групи от НКПД-2011 (изм. и доп. със заповед РД 01 – 919 от 28.12.2016)
				I	II	III	IV	

1	2	3	<u>4</u>				5	6
21			ИЗКУСТВА					
	211 Изящни изкуства	211010 Художник – изящни изкуства	2110101 Живопис			●	3432-3002; 2651-8009; 2651-8015; 3435-3016; 3435-3017	
			2110102 Стенопис			●	3432-3002; 2651-8009	
			2110103 Графика			●	3432-3002; 2651-8009; 2651 8010	
			2110104 Скулптура			●	3432-3002; 2651-8009; 2651 8008	
			2110111 Илюстрация и оформление на книгата			●	3432-3002; 2651-8009; 2651-8012; 2166-3007; 3435-3016; 3435-3017	
	212 Музикални и сценични изкуства	212010 Музикант - инструменталист	2120101 Пиано			●	2652-8022; 2652-8026	
			2120102 Цигулка			●	2652-8022; 2652-8026	
			2120103 Виола			●	2652-8022; 2652-8026	
			2120104 Виолончело			●	2652-8022; 2652-8026	
			2120105 Контрабас			●	2652-8022; 2652-8026	

Роль ДОС в приобретении квалификации по профессиям для обеспечения специалистов профессиональными знаниями, навыками и компетенциями

- Определение ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ЗНАНИЙ, НАВЫКОВ И КОМПЕТЕНЦИЙ, необходимых для занятия профессией/специальностью
- Обеспечение КАЧЕСТВА профессионального образования и обучения
- Обеспечение ПРОЗРАЧНОСТИ профессиональных квалификаций
- Положение о ЕДИНЫХ ТРЕБОВАНИЯХ К ОЦЕНКЕ
- Обеспечение СООТВЕТСТВИЯ требованиям РЫНКА ТРУДА
- Обеспечение РАВЕНСТВА документов о профессиональной квалификации - Аттестат и Аттестат о профессиональной квалификации
- Предоставление основы для ВАЛИДАЦИИ профессиональных знаний, навыков и компетенций, приобретенных неформально и самостоятельно.

ДОС С ФОКУСОМ НА "РЕЗУЛЬТАТЫ ОБУЧЕНИЯ"

Результаты обучения показывают, что учащийся должен знать, понимать и уметь делать по завершении процесса обучения.

Результаты обучения определяются с точки зрения:

- Знания
- Умения
- Компетентности

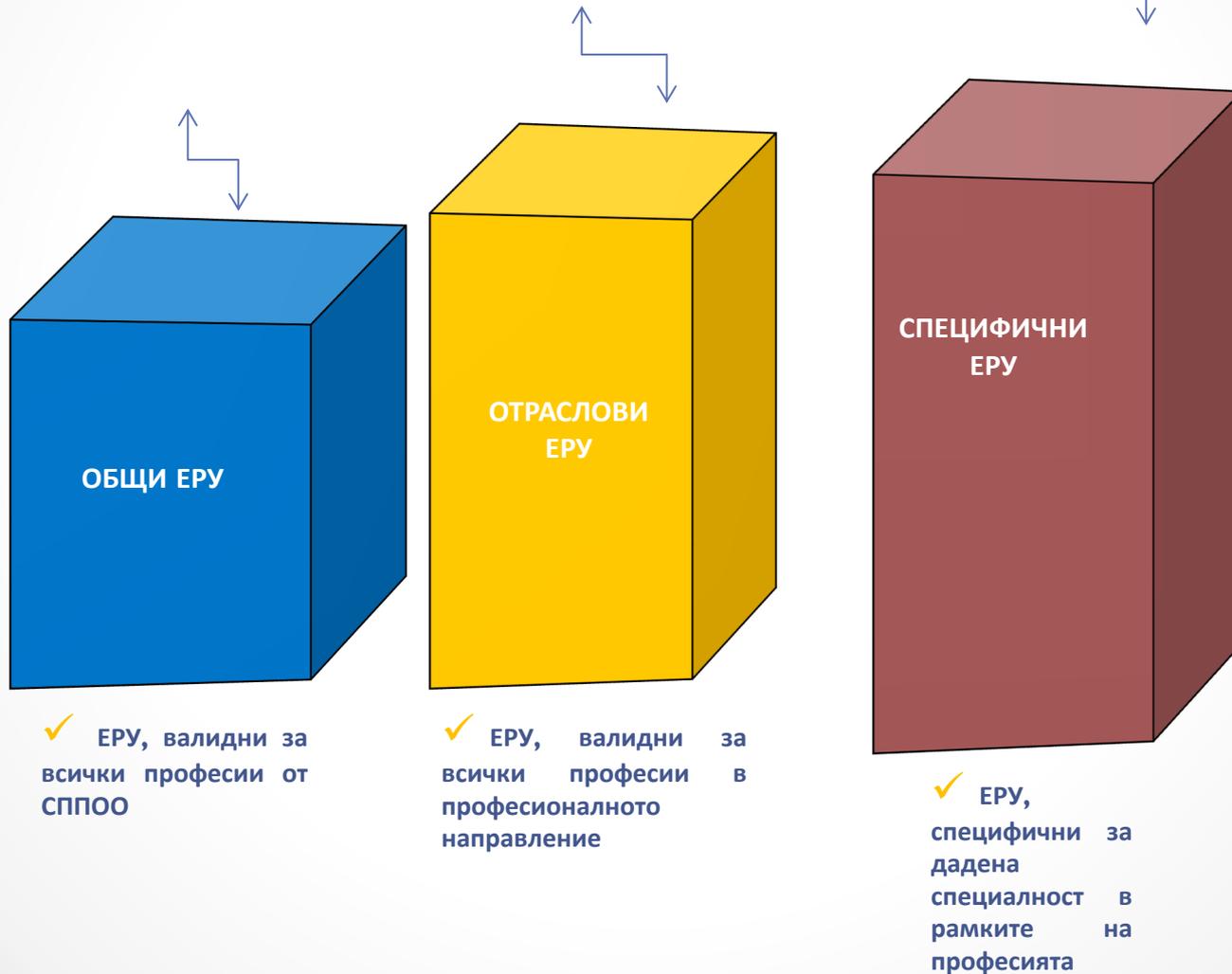

Единицы результатов обучения (ЕРО) - базовый строительный блок ДООС для приобретения квалификаций по профессиям

- ЕРО – это мелкие части квалификации – трудовая деятельность, выполняемая в рамках профессии.
- Они сгруппированы по сходству
- Для приобретения одного или нескольких ЕРО обучение может проводиться по части профессии
- Для получения сертификата профессиональной квалификации необходимо освоить все ЕРО.
- При освоении части ЕРОданной профессии выдается Сертификат о профессиональной подготовке.

ТИПЫ ЕДИНИЦ РЕЗУЛЬТАТЫ ОТ ОБУЧЕНИЯ В ДОС ДО ПОЛУЧЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КВАЛИФИКАЦИИ

РЕЗУЛТАТЫ ОБУЧЕНИЯ - предпосылка прозрачности квалификаций

МОДЕЛ НА „ЕДИНИЦА РЕЗУЛТАТИ ОТ УЧЕНЕ“

Наименование и код на единицата:	
Ниво според НКР:	
Ниво според ЕКР:	
Наименование и код на професията:	
Ниво според НКР:	
Ниво според ЕКР:	
Резултат от учене 1:	
Знания	
Умения	
Компетентности	
Резултат от учене 2:	
Знания	
Умения	
Компетентности	
Резултат от учене 3:	
Знания	
Умения	
Компетентности	
Средства за оценяване:	
Условия за провеждане на оценяването:	
Критерии за оценяване:	

Соответствие компетенций в ДОС для приобретения квалификации по профессиям уровням НКР

НКР УРОВЕНЬ 2
ОБЩЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ НАЧАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ
I СТЕПЕНЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КВАЛИФИКАЦИИ

НКР УРОВЕНЬ 3
II СТЕПЕНЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КВАЛИФИКАЦИИ

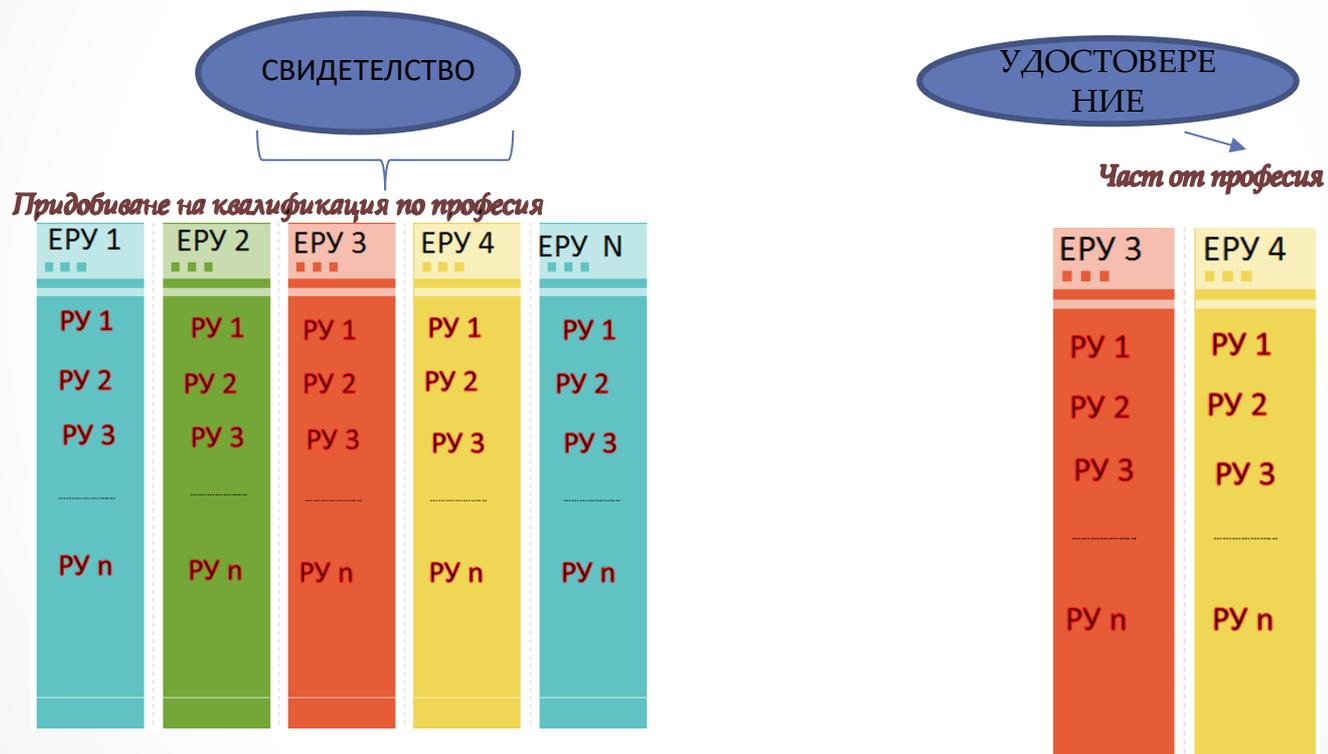
НКР УРОВЕНЬ 4
СРЕДНЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ
ОБЩЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ
III СТЕПЕНЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
КВАЛИФИКАЦИИ

НКР УРОВЕНЬ 5
IV СТЕПЕНЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КВАЛИФИКАЦИИ

Структура ДОС

- Входные характеристики
- Описание работы
- Единицы Результаты обучения
- Требования к материальной базе
- Требования к учителям

Виды документов для получения квалификации по профессии

- *ЕПУ – Единица резултати от учене
- *ПУ - Резултат от учене

Пример

для применения НКР при выдаче квалификаций с РУ и ЕРУ

Наименование на единицата:	Е5. Предварителна обработка на хранителни продукти и полуфабрикати
Код:	
Ниво по НКР:	2
Ниво по ЕКР:	2
Наименование на професията:	Готвач
Наименование на специалността:	Производство на кулинарни изделия и напитки
Ниво по НКР:	2
Ниво по ЕКР:	2
Резултат от учене 5.1:	Извършва предварителна обработка на хранителни продукти от растителен произход
Знания	<ul style="list-style-type: none"> • Познава и описва видовете хранителни продукти от растителен произход, техните свойства и качества; • Изброява етапите на предварителна обработка; • Познава видовете инвентар и оборудване за предварителна обработка и правилата за безопасна работа; • Познава вътрешно-фирмените стандарти за материални и енергийни разходи; • Познава изискванията на добрите производствени практики и системата за Анализ на риска и критичните контролни точки (НАССР).
Умения	<ul style="list-style-type: none"> • Спазва етапите на предварителна обработка на хранителни продукти от растителен произход; • Работи с инвентар и оборудване за предварителна обработка; • Прилага утвърдени вътрешно-фирмени стандарти за материални и енергийни разходи; • Прилага процедурите на добрите производствени практики и системата за Анализ на риска и критичните контролни точки (НАССР).
Компетентности	<ul style="list-style-type: none"> • Извършва прецизна предварителна обработка на хранителни продукти от растителен произход при стриктно спазване на енергийни, екологични, икономически и хигиенни изисквания.

Пример за приложение на НКР при издача ДОС

Наименование единицата:	на	E5. Предварителна обработка на хранителни продукти и полуфабрикати
Код:		
Ниво по НКР:		2
Ниво по ЕКР:		2
Наименование професията:	на	Готвач
Наименование специалността:	на	Производство на кулинарни изделия и напитки
Ниво по НКР:		2
Ниво по ЕКР:		2
Резултат от учене 5.1:		Извършва предварителна обработка на хранителни продукти от растителен произход
Знания		<ul style="list-style-type: none"> • Познава и описва видовете хранителни продукти от растителен произход, техните свойства и качества; • Изброява етапите на предварителна обработка; • Познава видовете инвентар и оборудване за предварителна обработка и правилата за безопасна работа; • Познава вътрешно-фирмените стандарти за материални и енергийни разходи; • Познава изискванията на добрите производствени практики и системата за Анализ на риска и критичните контролни точки (НАССР).
Умения		<ul style="list-style-type: none"> • Спазва етапите на предварителна обработка на хранителни продукти от растителен произход; • Работи с инвентар и оборудване за предварителна обработка; • Прилага утвърдени вътрешно-фирмени стандарти за материални и енергийни разходи; • Прилага процедурите на добрите производствени практики и системата за Анализ на риска и критичните контролни точки (НАССР).
Компетентности		<ul style="list-style-type: none"> • Извършва прецизна предварителна обработка на хранителни продукти от растителен произход при стриктно спазване на енергийни, екологични, икономически и хигиенни изисквания.

ОЦЕНЯВАНЕ

- **Критерии за оценяване:**

- Подбира хранителни продукти и приготвя полуфабрикати, като ползва инвентар и оборудване в съответствие с производствената програма и технологичните изисквания.
- Извършва предварителна обработка на хранителни продукти и приготвя в срок полуфабрикати, спазвайки екологични, икономически, енергийни и хигиенни норми.
- Прилага вътрешно-фирмените стандарти при приготвяне и оформяне на полуфабрикати.

- **Условия за провеждане на оценяването:**

- Оборудвана учебна кухня (работилница) и/или осигурено реално работно място.

- **Начини и средства за оценяване:**

- Извършва самостоятелно предварителна обработка на хранителни продукти и приготвя полуфабрикати в съответствие със зададените критерии, условия и вътрешно-фирмени стандарти.
- * РУ 5.1, РУ 5.2, РУ 5.3 обхващат едни и същи умения с използване на различни продукти и технологии.

РЕЗУЛЬТАТЫ ОБУЧЕНИЯ - обязательное условие обеспечения прозрачности ДОС для получения квалификации по профессиям

- 1. Все ДОС, описываемые результатами обучения - знаниями, умениями и компетенциями, являются носителями четкой и структурированной информации о выполняемой трудовой деятельности и задачах, заложенных в описании профессии**
- 2. Облегчить работодателям оценку соответствия знаний, навыков и компетенций, включенных в ДОС, рынку труда.**
- 3. Соотнесение DOS с уровнями NQF/ECR поддерживает обмен информацией при международном сравнении содержания квалификаций и их признания.**
- 4. Ориентация на результаты обучения способствует диалогу между образованием и обучением и участниками рынка труда, а также между различными подсистемами образования и обучения - средним и высшим.**

Проблемы разработки и внедрения ДОС для приобретения квалификаций по профессиям

- Укрепление связи между уровнями ДОС и НКР
- Укрепление взаимосвязи между ДОС для приобретения квалификаций по профессиям, учебными программами и национальными экзаменационными программами;
- Повышение квалификации преподавателей и наставников в ПОО в части внедрения ДОС;
- Обновление содержания образования и подходов к обучению для приобретения квалификаций по профессиям в соответствии с ДОС;
- Объединение в ДОС своих профессиональных знаний и навыков и ключевых компетенций, в том числе цифровых навыков;
- Предоставление условий, в т.ч. и нормативных положений по повышению проницаемости и проходимости между системой среднего ПОО и высшим образованием на основе признания полученных результатов обучения;
- Более четкое и целенаправленное участие всех заинтересованных сторон в разработке/обновлении и внедрении ДОС в ПОО.

Благодаря за вниманието!

Ел. поща за кореспонденция и допълнителни

въпроси :

p_russeva@abv.bg

Пенка Николова - Национален ПОО експерт

